

SABIMA kartleggingsnotat 16-2014

Kartlegging av *Lestes dryas* (sørlig metallvannnymfe) i Hallingdal, 2014.

Av Sondre Dahle

Lestes dryas hann fotografert på Kvarteig, Nesbyen

Kartlegging av *Lestes dryas* (sørlig metallvannymfe) i Hallingdal

Feltdelen av kartleggingen av *Lestes dryas* ble i hovedsak gjennomført i slutten av juli 2014. Utvalgte lokaliteter fra Nesbyen og ned til Krøderen ble besøkt. I Nesbyen ble *L. dryas* gjenfunnet på den kjente lokaliteten på Kvarteig, og i tillegg funnet ved to nye dammer i nærheten av denne. *L. dryas* ble for første gang påvist i Flå kommune, hvor den ble funnet på flere lokaliteter. Undersøkelsene har avdekket at arten har større utbredelse i Hallingdal enn tidligere antatt.

Emneord: Lestes dryas, sørlig metallvannymfe, Hallingdal, Nesbyen, Flå

Bakgrunn

Vannymfen *Lestes dryas* (sørlig metallvannymfe), er i Norsk rødliste 2010 vurdert som sterkt truet (EN) på grunn av svært lite og fragmentert forekomstareal (Kjærstad et al. 2010).

Etter at den ble funnet i Kongsvinger i Hedmark rundt 1930 (Sømme 1937a), var det ingen norske funn av arten frem til den ble tatt i Nesbyen, Buskerud rundt 1983 (Bruserud 1987). En lokalitet ble så funnet i Tjøme, Vestfold (Olsvik et al. 1992) og senere i Hvaler, Østfold. Arten er i 2010 blitt observert på nytt i Kongsvinger, Hedmark siden L. Sømmes funn (Artsobservasjoner). Med dette er *L. dryas* de siste to tiårene kjent fra totalt fire spredte områder i Norge.

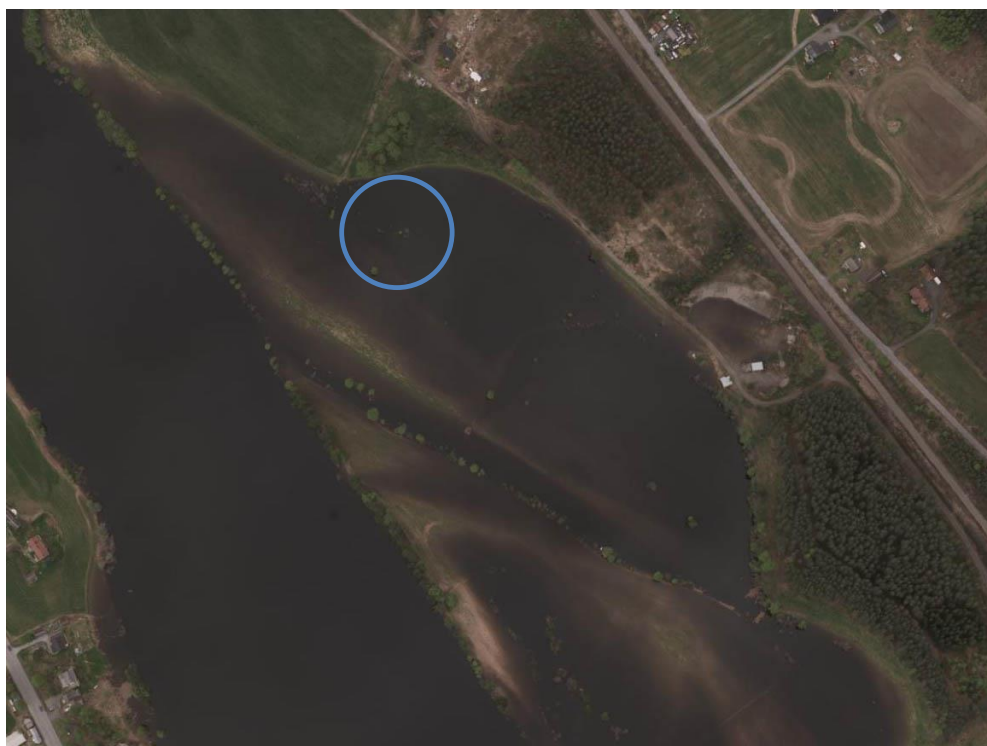
Typisk for disse områdene er at de har vegetasjonsrike og delvis temporære dammer, gjerne i beitemark. *L. dryas* karakteriseres gjerne som en utpreget kulturlandskapsart (Olsvik 1999).

Med støtte fra kartleggingsmidler gjennom SABIMA, har undertegnede i juli 2014 oppsøkt den ene kjente lokaliteten for arten i Hallingdal i Buskerud, og undersøkt potensielt nye lokaliteter for arten i nedre del av Hallingdalsvassdraget, i kommunene Nes og Flå.

Under vårflommen og ved kraftig nedbør ellers på året tar Hallingdalselva flere steder i bruk elveløp som ellers på året er uten vannføring. Dette gjelder blant annet på Kvarteig i Nesbyen, der hele området hvor *L. dryas* er funnet, settes under vann (Figur 1 og 2).

Figur 1, flyfoto av området rundt Holmtjern, Kvarteig, Nesbyen den 20. juli 2013 (Statens kartverk). Den blå sirkelen indikerer ett av områdene hvor *L. dryas* ble funnet i juli 2014.

Figur 2, flyfoto av området rundt Holmtjern, Kvarteig, under vårfloppen, tatt 24. mai 2013 (Statens kartverk). Den blå sirkelen indikerer ett av områdene hvor *L. dryas* ble funnet i juli 2014.

Ettersom arten er kjent for å foretrekke vegetasjonsrike dammer, gjerne i beitemark, som tørker ut i løpet av sommeren (Askew 1988), ble det fokusert på å lokalisere slike dammer og våtmarker i Hallingdal. Basert på flyfoto, blant annet fra vårfloppen i

2013, og kart, ble det under forberedelsene merket av en rekke potensielle lokaliteter for *L. dryas*.

Metoder

Voksne individer av *L. dryas* ble samlet inn ved håving for artsbestemmelse, og fra hver nye lokalitet ble det tatt belegg i form av ett individ. Disse er deponert i insektsamlingen ved NTNU Vitenskapsmuseet. Det ble ikke fokusert på å registrere arter utenom *L. dryas*, men andre øyestikkerarter som likevel ble sett under feltarbeidet, ble notert, likeså noen andre spesielle insekter.

På de to dagene som undertegnede hadde tilgjengelig, ble det fokusert på å besøke så mange lokaliteter som mulig, heller enn å bruke tid på kvantitative undersøkelser. Derfor ble stort sett arbeidet på en lokalitet avsluttet så fort ett, eller noen få individer av *L. dryas* var funnet. Antall individer av *L. dryas* funnet på hver lokalitet er derfor lavt og ikke noe mål på bestanden.

Et utvalg av de antatt mest potensielle lokalitetene for *L. dryas* sør for Nesbyen sentrum besøkt. Dette ble prioritert fremfor å kartlegge områder nord for Nesbyen sentrum.

Resultater

Lokaliteter i Nes kommune ble besøkt den 21. juli 2014, mens området fra kommunegrensen Nes/Flå ned til Krøderen ble besøkt den 22. juli 2014. I oversikten under oppsummeres lokalitetene der *L. dryas* ble funnet. Lokalitetene som ble undersøkt med negativt resultat for *L. dryas* er ikke tatt med.

Kommune: Nes

Dato: 21.07, lettskyet vær, ca 28°C kl 14

Lokalitet: Holmtjern (60.5566, 9.1397)

Arter:

Lestes sponsa

***Lestes dryas* 1 ♂**

Enallagma cyathigerum

Aeshna grandis

Sympetrum danae

Sympetrum flaveolum

Kvarteig Vest (60.5521, 9.1436)

***Lestes dryas* 1 ♂**

Coenagrion hastulatum

Sympetrum danae

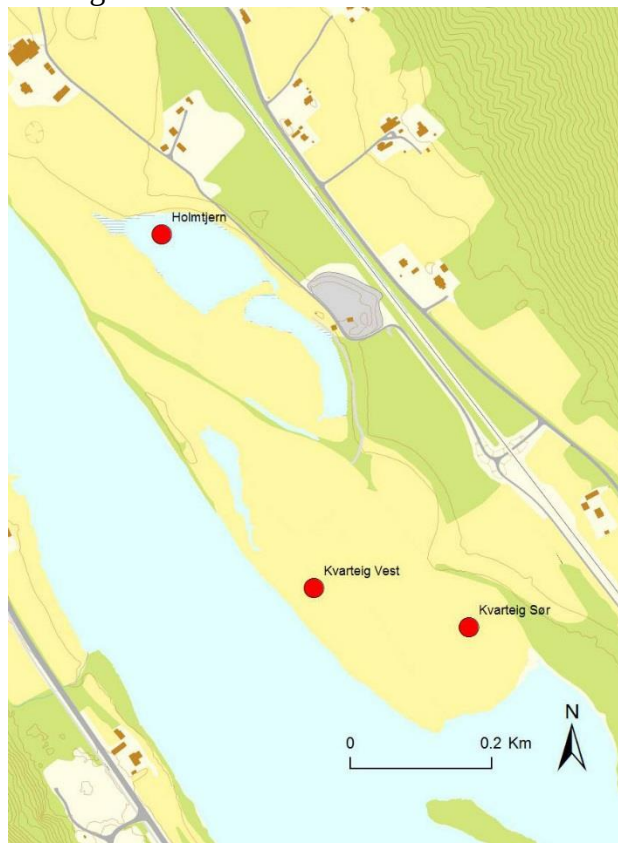
Kvarteig Sør (60.5516, 9.1476)

***Lestes dryas* 2 ♂**

Samlet beskrivelse: overgrodde dammer/våtmarker i kulturlandskapet. Som vist i Figur 2, kan hele området oversvømmes av Hallingdalselva ved flom, noe som

skaper flere egnede vannansamlinger. Deler av området er inngjerdet som beitemark for frittgående storfe.

En oversikt over lokalitetene som ligger på Kvarteig (Holmtjern, Kvarteig Vest, Kvarteig Sør) er vist i Figur 3.

Figur 3, kart over Kvarteig, Nesbyen, med angivelse av funnsteder for *L. dryas*.

Figur 4, Nesbyen, Kvarteig Vest

Figur 5, *L. dryas* hann på Kvarteig

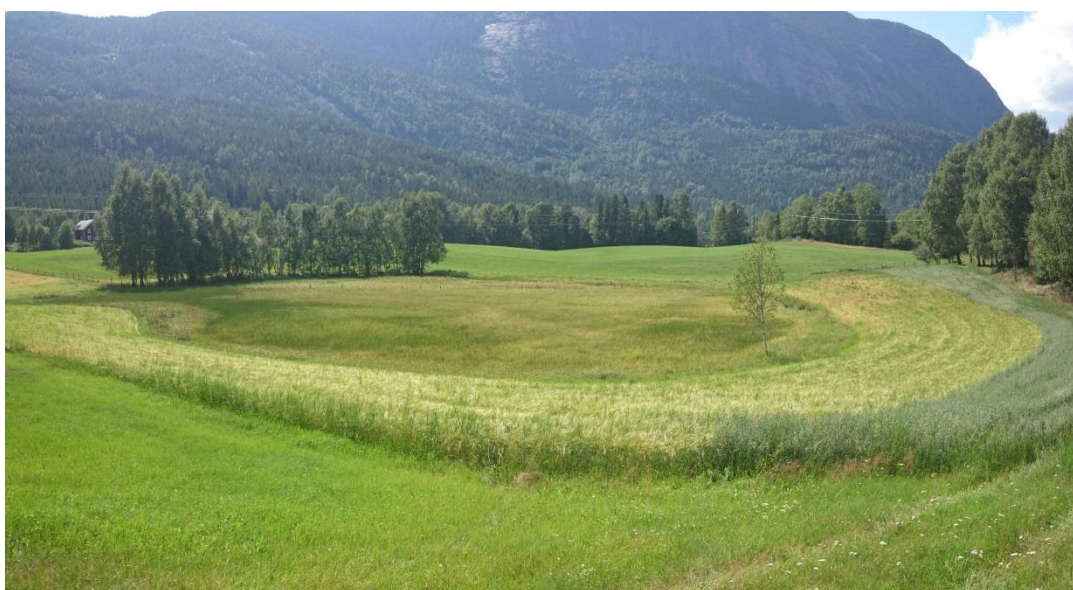
Kommune: Flå

Dato: 22.07, lettskyet vær, ca 26°C kl 14

Lokalitet: Søndre Gislerud (60.4463, 9.2975)

Lestes dryas 1 ♂

Beskrivelse: delvis uttørket dam i jordbrukslandskapet.

Figur 6, Søndre Gislerud, Flå

Kvarve (60.4444, 9.4406)

Lestes dryas 1 ♂

Bombus humilis, bakkehumle, 1 arbeider. Første funn av arten i Hallingdal.

Beskrivelse: delvis uttørket dam i jordbrukslandskapet.

Figur 7, Kvarve, Flå

Vestbuøyni (60.4035, 9.5060)

Lestes dryas 3 ♂

Beskrivelse: overgrodde dammer/våtmark som beites av sau. En del av et større område som settes under vann av Hallingdalselva ved flom.

Figur 8, Vestbuøyni, Flå

Konklusjon:

Som resultat av undersøkelsene er *L. dryas* blitt påvist på tre nye lokaliteter i Flå kommune og over et større areal av det alt kjente området på Nesbyen.

Funnene fordeler seg på to dammer i åkerlandskapet (Søndre Gislerud og Kvarve) og to våtmarksområder (Vestbuøyni og Kvarteig) langs Hallingdalselva. Det er å anta at *L. dryas* kan påvises på noen flere lokaliteter, i første rekke i flomområdene til

Hallingdalselva sør for Nesbyen. Det er også noen (få) potensielle lokaliteter nord for Nesbyen som ikke ble inkludert i denne undersøkelsen, men som kunne ha vært undersøkt.

Distansen mellom den nordligste og sørligste lokaliteten i Hallingdal er på rundt 35 km, med to bekreftede lokaliteter mellom disse. Samlet sett kan derfor de nedre delene av Hallingdalvassdraget utgjøre en av Norges aller beste områder for arten.

For å ytterligere bekrefte artens tilstedeværelse på de nye lokalitetene, burde de ha vært besøkt påfølgende år, helst tidlig på sesongen, slik at nyklekkede individer, ev. larver, kan påvises.

Prosjektet ble omtalt i avisa Hallingdølen den 24. og 29. juli 2014.

Litteratur:

Askew, Richard Robinson. The dragonflies of Europe. Harley books, 1988.

Bruserud, A. 1987. Odonata in Hallingdal. Fauna nom B 34: 97-98.

Kjærstad G, Andersen T, Olsvik HA, & Brittain JE, Døgnfluer, øyestikkere, steinfluer og vårfluer – I: Kålås JA, Viken Å, Henriksen S, & Skjelseth S, (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Olsvik, H. & Dolmen, D. 1992. Distribution, habitat, and conservation status of threatened Odonata in Norway. Fauna norv. Ser. B 39: 1-21.

Olsvik, H. 1999. Øyestikkere i menneskepåvirket våtmark. Insekt-nytt 24 (2/3): 19-28.

Sømme S, 1937: Zoogeographische studien über norwegische Odonaten. Avh. norske Vidensk. Akad. 12: 1-133 + 23 pl.